

Євроборний МАЙДАН

Міністерство
регіонального розвитку
та будівництва України

6 (30) листопад-грудень 2008 р.

Державний історико-культурний заповідник у м. Глухові

**Юлія
ШИШКІНА**
Науковий
співробітник
ДІКЗ у м. Глухові

Втрачена каплиця

Наймасивнішою архітектурною домікантою історичного центру Глухова є Трох-Анастасіївська церква. Своїм виникненням вона завдячує родині гетьмана І. Скоропадського, а сучасним виглядом – родині відомих цукрозаводчиків Терещенків.

Вперше муровану Анастасіївську церкву збудували у південно-східній частині загальноміської фортеці у 1717 р. на кошти гетьманши Анастасії Скоропадської. У 1748 р. та 1784 р. церква потерпала від пожеж, але обидва рази відновлювалась, і 1816 р. була перебудована на двоповерхову з

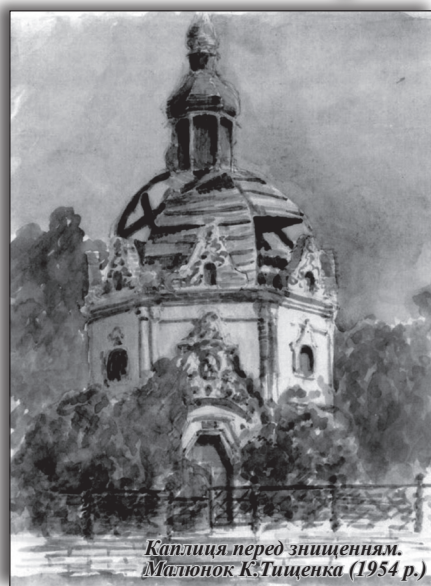
глухівський купець Артемії Терещенко вніс на утримання церкви 4 тис. крб. і служба в ньому відновилась.

1884 р. Чернігівське губернське правління затвердило проект побудови нового Трох-Анастасіївського храму-усипальниці. Церква будувалась коштом братів Миколи і Федора Терещенків. Завершення будівництва та освячення відбулось у 1893 р. Стару церкву розібрали протягом 1894-1897 рр., а на залишеній частині головного вітаря упродовж 1901-1902 рр. за наказом Миколи Терещенка збудували новий храм-каплицю.

У Державному архіві Чернігівської області науковцями заповідника були знайдені плани Трох-Анастасіївської церкви кінця XIX ст., а у фондах Інституту рукопису

Національної бібліотеки ім. Вернадського – фото початку 30-х років XX ст. із зображенням каплиці у стилі козацького бароко. Нещодавно знайдені плани земельної ділянки та будівель Анастасіївської церкви 1947 р. З виявлених документів з'ясується, що висота каплиці сягала 8 м, в плані вона мала шестигрунтий обрис. Кожна деталь екстер'єру невеличкого храму підпорядкована загальному архітектурному задуму, що має виключні пропорції стрункої башти, витонченість деталей оздоблення, серед чого домінують криволінійність, ошатність і ускладненість декоративних надкарнизних люкарн, які увінчують шестигрунну баню, наріжні півколонки, профільовані карнизи, лучкові та припідняті віконні пройоми, вишуканий портал, прикрашений розкішним декором. Ця архітектурна споруда, що гармонійно завершувалась гранчастою маківкою із золоченою кулею для кріплення хреста, не витримала часів «воїнствующого атеїзму» і була знищена у 1950-х роках.

Втрачені архітектурні пам'яток, на жаль, є незворотними. Але пошукові

Каплиця перед знищенням.
Малюнок К. Тищенко (1954 р.)

роботи дають змогу не тільки отримувати інформацію про автентичний вигляд споруди, а й відтворювати неповторну загублену красу нашого міста. І це можливо, і вона варта того, щоб за неї поборотись! Ця капличка також має право на існування. Слід звернути увагу на вирішення проблеми її відродження.

Календар пам'ятних дат

06.11. – 300-річчя проголошення Глухова столицею Лівобережної України (1708)

14.11. – 80 років від дня народження В.М. Мелехіна (1928-1996), заслуженого лікаря УРСР, уродженця Глухова

22.11. – День пам'яті жертв Голодомору і політичних репресій

24.11. – 95 років від дня народження П.І. Кисилека (1913-1995), педагога, краєзнавця, засновника краєзнавчого музею в с. Уланове Глухівського р-ну

4.12. – 235 років з дня смерті А.П. Лосенка (30.VII(10.VIII) 1737 – 23.XI(4.XII) 1773), художника, професора, академіка Петербурзької академії мистецтв, уродженця Глухова

6.12. – День Збройних Сил України

Каплиця біля Трох-Анастасіївської церкви у 1930-х рр.

прибудовою та дзвіницею.

У першій половині XIX ст. парафію церкви (як найбільшій в місті) приєднали до Троїцького собору, а храм фактично закрили. У 1846 р.

**Ірина
МОШИК****Учений секретар
ДІКЗ у м. Глухові**

Історія – це сукупність ланок життя та діяльності багатьох поколінь у ланцюгу розвитку суспільства від далекого і недавнього минулого до сьогодення та майбутнього. Кожне покоління залишає по собі результати своєї діяльності у вигляді архітектурних споруд, культурних

їх місці утворилася Базарна площа. У первісному вигляді будинок був одноповерховим і мав торговельне призначення при вигідному розташуванні (північно-західним кутом виходив на Базарну площу, пізніше Румянцевську, а згодом Леніна). У другій половині XIX ст. було надбудовано другий поверх і закладено відкриту аркаду першого. На початку XX ст. споруда належала Андрію Бештаку. Наразі вона є пам'яткою архітектури, внесеної до Державного реєстру нерухомих пам'яток, а за містобудівним значенням є рядовою спорудою, що формує забудову історичного центру Глухова.

обстеження кінотеатру на момент його відкриття, з якого стає відомо про відповідальне ставлення міської влади щодо облаштування новомодного на той час культурно-розважального закладу.

Завдання дослідника – віднайти якомога більше фактів про архітектурні будівлі міста і історичні постаті, чия діяльність пов'язана з ними. Будинок А.Бештака має історико-меморіальну й архітектурну цінність як перший кінотеатр Глухова і як єдина збережена торговельна споруда початку XIX ст.

Відомо, що об'єкт культурної спадщини найкраще зберігається при умові його подальшого використання

Перший глухівський кінотеатр

Будинок Бештака. Фото Ю.Москаленка.

та духовних цінностей. Але досить часто пересічний громадянин, заклопотаний проблемами сьогодення, мало звертає увагу на звичне оточення, яке при глибшому його сприйнятті несе навантаження минулої діяльності. Проходячи мимо тієї чи іншої будівлі, напевне мало хто задумується про її колишнє функціональне призначення. Якщо ж брати до уваги пам'ятки архітектури, вік яких вимірюється не одним століттям, то в різний час у них перебували установи, про діяльність яких ми навіть не здогадуємось.

У Глухові на розі вулиць Києво-Московської та Шевченка стоїть двоповерховий будинок, у якому ще зовсім недавно працювали і кафе, і магазини. Не кожен знає, що вік цієї споруди добігає двох сотень років. Вона збудована на початку XIX ст. після знесення валів Глухівської фортеці, коли на

Нещодавно працівниками заповідника були проведені архівні дослідження, в результаті яких виявлені унікальні документи, що свідчать про функціональне призначення цієї споруди на початку XX ст. Надзвичайно цікавою є інформація про розташування в ній першого кінотеатру в Глухові. З документів стає відомо, що у 1908 р. Вірою Павлівною Конашевич, дружиною надвірного радника, на другому поверсі був облаштований електротئاتр, який мав назву «Ілюзія». Кінотеатр, окрім глядацької зали, мав роздягальню, фойє, буфет, апаратну для демонстрації фільмів. На першому поверсі знаходились машинне відділення кінотеатру, магазини, ковбасна та завод по виготовленню мінеральної води. Розташування всіх приміщень можна побачити на плані будинку Бештака. Цікавим також є акт

за первісним призначенням. Можливо віднайдено кресленики підкажуть сучасному власнику пам'ятки «Будинок Бештака», що ж в ній все ж таки повинно розташовуватися.

Акт огляду приміщення для сінематографа от 28 листопада 1908 г.

Огляд приміщення для сінематографа произведен заступающим место Глуховского городского головы Лютым и помощником Глуховского исправника Тальвинским.

При осмотре оказалось, что помещение сінематографа устроено в верхнем этаже двухэтажного каменного дома и состоит из прихожей, раздевательной, ожидательной комнаты, зрительного зала, буфета и комнаты для аппарата, помещений для двигателей и динамомашины, что отведены в нижнем этаже.

При осмотре признано необходимым

1. В дверях из зала прибавить еще по одной ступени к имеющимся уже для более удобного выхода публики.

2. На всех дверях запасного выхода поставить таблички с надписью «запасной выход».

3. У выходов из зрительного зала и во всех остальных помещениях должны быть поставлены фонари со свечами или керосиновыми лампами, причем фонари должны быть постоянно зажжены.

4. Дежурная лампа должна включаться у одного из выходов из зала, независимо от выключения ее в помещении аппарата.

5. Пол помоста под аппаратом должен быть оббит железом.

6. Отверстия в стене из аппаратной в зрительный зал

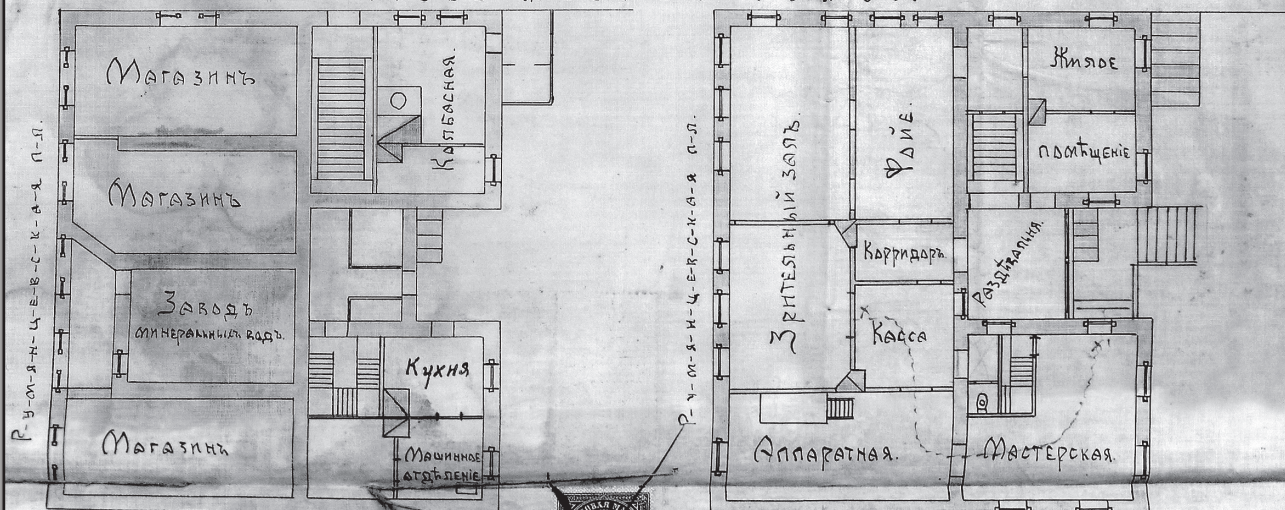
ПЛАНЪ

дома А. С. Бештака, находящегося въ г. Глуховѣ Черниг. губ.
на углу Кіево-Московской улицы и Румянцевской площади, гдѣ
будетъ электро-театръ „Иллюзія“, и эскизъ фасада по Кіево-Москов-
ской улицѣ.

ПЛАНЪ НИЖНЯГО ЭТАЖА.

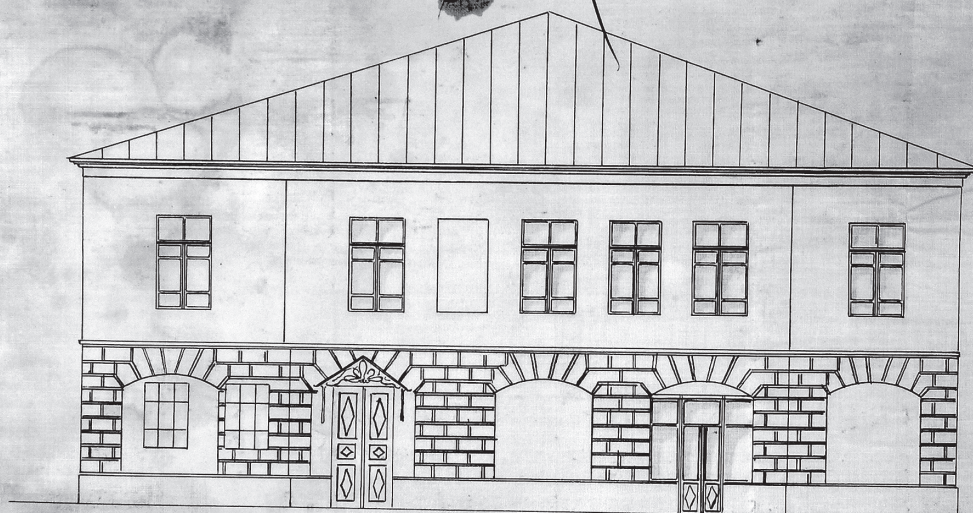
Кіево-Московская ул.

ПЛАНЪ ВЕРХНЯГО ЭТАЖА.

Залъ 2 1 0 1 2 3 саж.

x } за сцену и въ сцену

Залъ 2 1 0 1 2 саж.

Чертежи и съ натуры снимки г-жи М. Кошачевой

Домовладѣлецъ:
г-нъ Андрей Васильевичъ Кошачевъ
управляющій театромъ
г-жа В. Кошачева.
Надворный советникъ г-жа Павловна Кошачева

должны закрываться задвижками по возможности оба сразу.

7. На помосте возле аппарата всегда должно быть ведро с водой.

В остальном как сами помещения, так и электрическая установка вполне

отвечают своему назначению. По выполнению всех вышеупомянутых пунктов, препятствий к открытию синематографа не имеется.

Устраивает синематограф жена надворного советника Вера Павловна

Кошачевич в доме Бештака по ул. Кіево-Московской.

Державний архів Чернігівської області, ф. 127, оп. 10, спр. 1229, арк. 15.

Продолжение
Начало в №4-5 2008 г.

Деду даже была предложена работа в школе, в младших классах, так что можно считать, что и в этот период он с семьей был сохранен Провидением. Стихи Кулиша больше никогда не печатались, а все, написанное с 1940 по 1960 гг., осталось в рукописях и стало

СТРАНИЦЫ ЖИЗНИ ИВАНА КУЛИША

И.Кулиш с женой. 1910-е гг.

исповедью близким.

Так прошел довоенный период жизни.

Главное событие в жизни не только отдельных личностей, а общества в целом – Отечественная война. Вскоре после начала войны мы оказались в фашистской оккупации и в течение почти 3-х лет переживали ее ужасы. Надо было учиться выживать в новых обстоятельствах. Однако приспосабливаться, вопреки своим убеждениям и моральным принципам, дед не умел и не мог. Поэтому он не стал работать в новосозданных 4-классных школах для детей местного населения с явно националистическим духом преподавания, а организовал у себя на дому «маленькую школу», куда приходили заниматься дети знакомых из интеллигентных семей. Жить бездеятельно он не умел, занимался с детьми бесплатно. В те годы все бедствовали и ни о какой плате не могло быть и речи. Когда стали интересоваться, почему он противостоит официальной немецкой школе, он прекратил эту

деятельность и уехал из города в близлежащее село Великий Олексин, где мог бесконтрольно заниматься с сельскими детьми, т.к. в селах школы не работали.

Здесь он много работает над стихами, изливая в них свою горечь, негодование непонятной ему жестокостью фашистов, часто пишет на украинском языке («На самоті дивлюсь в віконце»). В стихах и поэмах чередуются описания поразивших его эпизодов нового порядка – гибель пленных в немецких лагерях (только на Ровенском кладбище захоронено 60 тысяч советских военнопленных!):

Пленный задумал из плена бежать,

Пуля его удержала, –
Тело осталось в неволе лежать,

Только душа убежала...

И дальше –
трогательный рассказ о том, как душа возвращается в родной

дом, к семье...

В другом стихотворении И.Кулиш рассказывает о садизме врагов, которые заставляли людей перед расстрелом рыть себе могилы – все это не надуманные, а жизненные эпизоды:

Что вы стоите с палатой и ломом?

Ройте и глубже и шире:

Вы ведь стоите

Над собственным домом

В этом враждующем мире...

Вы отдохнете, а люди из дерна

Кончат над вами наметы...

Скоро вам будет

Тепло и просторно...

Видите там пулемёты?..

Есть еще поэма о пленном, о человеке, который в составе 36-ти идет на расстрел и до последней минуты надеется на чудо:

...и лишь с надеждою упрямой

Один из тридцати шести

Смотрел вперед и в чудо верил,

И, не сдаваясь врагу,

Он все возможности проверил

И повторял: «Я убегу»...

И он бежит, но пуля его настигает, и, умирая, он лихорадочно бредит:

Закреть глаза... и отдохнуть...

Как тихо... ночь... и мрак плывет...

И вьется шмель так быстро, быстро...

– А этот, кажется, живет –

Давай еще контрольный выстрел!..

Каждый день жизни в те годы приносил очередную потрясающую весть: на центральной площади Ровно, во утешение городских жителей, повешены «партизаны» (те же жители города, нарушившие в чей-то немецкий указ); ночью, на рассвете по центральной улице города провели колонной на расстрел еврейское гетто, и долго звучали над притихшим городом еврейские гимны-плачи...

Все эти вести облекаются Иваном Кулишом в поэтическую форму и заполняют тетради стихов военных лет – это его реквием безвинным жертвам войны.

Сразу после освобождения города от фашистов в феврале 1944 г. стали организовываться русские и украинские школы. И уже 1945-1946 учебный год для деду начался с должности директора в русской школе № 5 в г.Ровно. Здесь он работает до 1958 г., отдавая любимому делу сполна. И, видимо, именно эта вновь обретенная педагогическая стезя дала ему силы пережить тяжелейшие личные испытания этих лет: в 1947 г. он похоронил 45-летнего сына Всеволода, в 1948 г. потерял 17-летнюю внучку – дочь Лидии, которой он с раннего детства заменял погибшего отца. С этого времени он заменил и нам с сестрой отца.

Горе внешне не сломало и не изменило его. Школа стала родным домом. Очень много времени будет занимать общественная деятельность. В стенах этой школы Иван Кулиш получит знак «Отличник образования», который очень ценит и всегда носит на лацкане пиджака. Он первым из трёх учителей Ровенской области получил звание Заслуженного учителя УССР.

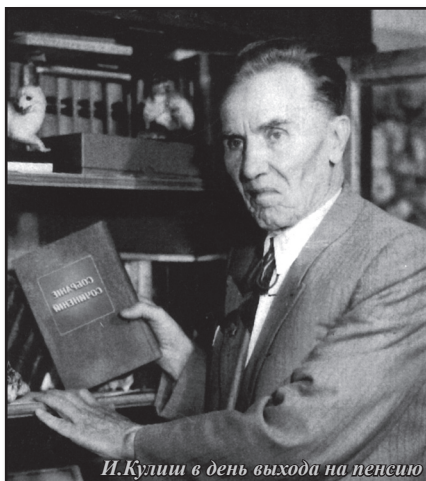
В 1950 г. Иван Кулиш был избран депутатом Верховного Совета Украины и все четыре года не давал покоя местной власти своими бесконечными ходатайствами о нуждах горожан, в частности и жителей с.Городок. Думал обо всех, но не о себе. Когда ему предложили ордер на благоустроенную квартиру (а жил он в труппе, куда семью выселили во время оккупации), он отказался, объяснив отказ тем, что многие семьи живут в подвалах и ему, как депутату,

следует в первую очередь подумать о них! Вот было удивление в горисполкоме!!!

В 1950 г. Ивана Кулиша избрали делегатом Второй Всесоюзной конференции сторонников мира – об интереснейших встречах на этом форуме дед часто вспоминал, особо радовался знакомству с К.Симоновым, которому передал свои стихи.

Такой активной насыщенной жизнью жил он до 1958 г. – года выхода на пенсию.

Последние годы жизни Иван Кулиш был прикован к креслу-каталке после перелома тазобедренного сустава. Однако болезнь не лишила его привычного жизнелюбия и светлого ума: он жил мыслями о школе, впечатлениями от встреч с учениками и

И.Кулиш в день выхода на пенсию

коллегами, воспоминаниями о прошлом, а еще – работой... Он писал рецензии на учебники. Многие часы дня были заполнены совершенствованием знаний иностранных языков, переводам из Г.Гейне, П.Верлена. И так почти до последнего дня – до 30 июня 1963 г.

Мы часто вспоминаем деда, его мерками пытаемся оценивать свои поступки и жизненные ситуации... Мы помним, что он неплюевец по воспитанию, по духу, по христианскому моральному кодексу жизни. Мы смеем думать, что наш дед принадлежит к тем редким людям, которые, говоря словами Н.Г.Чернышевского, составляют «теин в чаю, соль соли земли».

Ирина Кулиш-Лукашевич

Газета «Соборний майдан» продовжує знайомити читачів з листами часів Великої Вітчизняної війни, які писала зі щойно звільненого Глухова Тетяна Козачок. Вони надані до редакції Тетяною Леонідівною Болдовською (тоді – маленька Таточка), яка зберігала їх упродовж кількох десятиліть

Начало в № 3 (21) 2007 - 5 (29) 2008

14/4-1944 г.

Шлю сердечный привет вам, дорогие мои мамочка и Иван Ильич!

Чувствую себя плохо, потому что сегодня утром угорела от утюга, так что даже писать трудно.

Уже несколько раз была почта, а письма от тебя, мамочка, всё нет. Вот я и заскучала. В предыдущем своём письме я написала адрес дочери Дуленко, которая должна приехать в Глухов к празднику 1 Мая и с которой ты, быть может (если она согласится взять), сможешь передать для Татуси малюсенькую посылочку. На всякий случай ещё раз пишу тебе этот адрес: Москва, ул.Строменка, 32. Сан часть. Врач Новикова Мария

Письма из далекого 1943-го

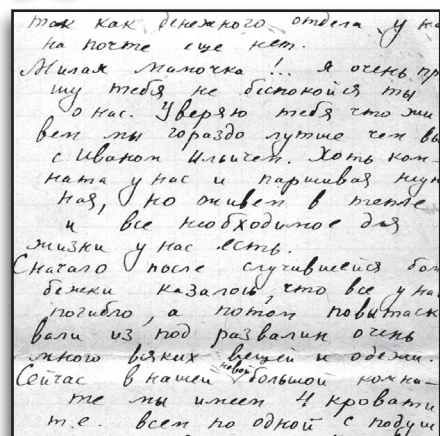
Даниловна. Мне бы очень хотелось, чтобы ты передала Татусе платице и рубашечки. Ты пишешь, мамочка, что вы с Иваном Ильичём переживаете, как-бы это хорошенькое платице не было мало на Татусю. Это вполне возможно, если в магазине сказали, что оно на 4-летнюю девочку, а Татуся для своих 5-ти лет велика. Её рост 1 м 8 см.

Милая моя мамочка! Не знаю, почему ты пишешь, что приехать к нам можно только или в командировку, или на постоянную работу. Ты наверное ещё не знаешь, что въезд в Сумскую область разрешён и свободен без всяких пропусков и вызовов, а следовательно для того, чтобы приехать тебе и Ивану Ильичу к нам, нужно получить только отпуск. Как я хочу, чтобы вы приехали!

У нас сейчас такая чудная весна! В садике так хорошо! Уже зеленеет травка, взошли тюльпаны, пионы, нарцисы, скоро зацветут фиалки. Когда я хожу по нашему саду, мне кажется, что и дом наш цел, и что мы опять будем в нем жить.

Поля, мамочка, стала такой худой и старой, что ты её не узнаешь. Бабушка уже очень старенькая...

От Володи вчера получили 300 руб. Он молодец, не забывает бабушку, а вот от Миши опять долго ничего нет. Я часто вижу Веру. Живет она неплохо, а недавно

к ней приехал муж.

Бабушка целый вечер занята тестом – усиленно готовится к своему празднику. Завтра Пасха, и куличи у нас будут. Сегодня к чаю я купила 1 стакан сахара. Завтра зарежем курочку и будем наслаждаться настоящим хорошим супом. Всем нам уж очень надоел брандохлыст, хочется съест хороший суп.

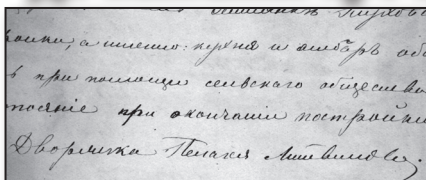
Милая мамочка! О нас не беспокойся. Живём мы хорошо, все, кроме Таточки, получаем хлеб. У нас всегда есть в запасе мука, нужды ни в чём нет, а с тех пор, как горит электричество, стало намного больше удобств.

Твоя Таня

З редакційної пошти

У деяких статтях на краєзнавчу тематику та виданнях етнографічного спрямування, опублікованих в останні десятиліття, етнограф, письменниця, громадський діяч, наша землячка Пелагея Яківна згадується під прізвищем Литвинова-Бартош. На мою думку, така позиція помилкова, оскільки сама

До питання про прізвище дослідниці

Пелагея Яківна вважала себе Литвиновою. Саме так підписані всі її роботи. То ж чи мають право сучасні дослідники вважати її Литвиновою-Бартош?

Надія Зайцева,
молодший науковий співробітник
Глухівського краєзнавчого музею

Удобу правління І.Мазепи йшов енергійний імпульс церковного і монастирського будівництва в Україні. Під патронатом гетьмана опиняються найважливіші реставраційні роботи у духовних закладах, закладаються фундаменти нових храмів та монастирів практично у кожному полку.

Такі орієнтири – явне свідчення програмної ідеології І.Мазепи як будівничого, який плекав державу, звернену до небес банями церков в очікуванні Божого благословіння.

Значні роботи у цьому плані проведені в 1687-1708 роках у Глухові. Інокіни бідного Глухівського дівочого монастиря вирішили поліпшити своє становище підпорядкуванням Києво-Печерському жіночому монастирю,

добу у будівництві – це насичення України різноманітними за формою і типом спорудами, при зведенні яких домінували традиції народної дерев'яної архітектури, відроджені композиційні структури храмів Київської Русі, новаційні елементи західноєвропейського бароко. При цьому під час будівництва нових церков панував метод не сліпого копіювання взірців, а швидше комбінаторика їх кращих елементів. Усе це надавало збудованим спорудам своєрідного національного характеру.

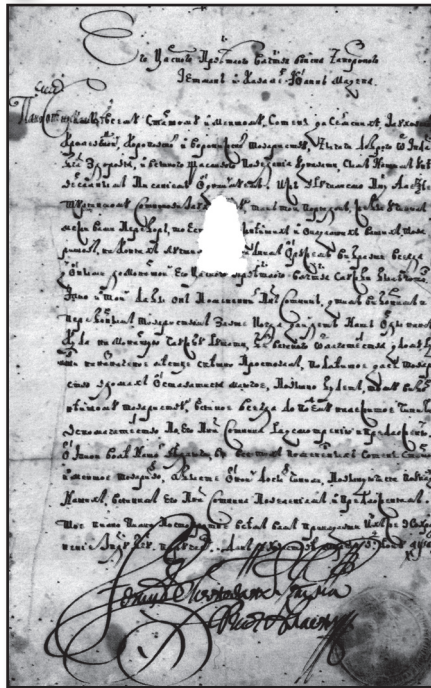
Красномовним прикладом того, як усе це здійснювалося на практиці, є угода глухівської старшини з керівником будівельної артілі Матвієм Єфимовим: «Року 1692 місяця октоврия 24 дня. Контракт з каменщиком

новомуруючаяся в Стародубові, майстерством сего ж майстра зділана, окром паперти літійной; паперть літійная напереді маєт быти у глуховское церкви ширшая аршином и должная аршином одним и вишшая сажнем над паперть стародубское церкви, и маєт літійной паперті баня равна быти з олтарнею банею, а не так, як у Стародубові; высота церкви святого архистратига Христова Михаила в Глухове маєт быти самая капуля сажнем у гору вишшая од церкви стародубовской, и мають быти в церкви глуховской в стінах самой середини над окна стародубовской церкви другие окна круглиі, олтарь также вишший квадруючийся до середины или до копули; преділи висотою двома аршинами вишше

Доба Івана Мазепи у житті Глухова

де настоятельною була мати гетьмана. В універсалі І.Мазепи від 12 лютого 1688 р. вони вже представлені як «законници под завідованем к управленем превелебной в Бози его мил[остивой] госпожі Магдалины Марии». Мати гетьмана сприяла розширенню земельних володінь обителі. Подбала вона і про переселення черниць на нове місце. У зверненні до патріарха Адріана ігуменя зазначала, що монастир «на місці мятежном, среди торжища, и дворами обселен корчемными, еще велике бідство и ко гріху соблазны живущим там монахиам бывает». Марія-Магдалина, порадившись з гетьманом та митрополитом В.Ясинським, запропонувала у 1692 р. облаштувати обитель довкола новозбудованої Успенської церкви, яку «построил и всем украсил своим иждивением войска Запорожскаго обох стран Днепра сын ея, игумени, гетман Іоанн Стефанович Мазепа». За відповідними підтверджувальними грамотами вона їздила до Москви. Невдовзі завдяки зусиллям матері і сина для черниць були збудовані келії. Прочанин Леонтій Лук'янов, зайшовши 1701 р. у Глухів, у своїх подорожніх нотатках відзначив, що тамтешній «девичий монастир предивен зело».

Великомасштабна будівнича діяльність І.Мазепи була позитивним прикладом для його старшинського оточення. Гетьманська творча енергія надихнула і його соратників на подібні духовні справи. Як правило старшина, замовляючи те чи інше будівництво, орієнтувалася на бачені нею зразки. Стиль мазепинської

Універсал І.Мазепи (1701 р.), даний глухівському, крелевецькому, коропському, воронізькому сотникам про запровадження виборного козацтва під старшинством глухівського сотника Олексія Туранського

п.Матвієм Єфимовичом учинений на мурованне церкви святого архистратига Михаила в Глухові: широта и долгота тоей церкви, так самое середини или капули, якож теж в олтарі и преділах обоих боков, таковая маєт быти и таковым подобием, як церков святителя Христова Николая,

от преділ стародубовской церкви, sklep повинен быти в глуховской церкви также в літійной паперті, яко и в стародубовской. Контракт на Глуховскую церков таковий: Матвій Єфимович мастер стародубовской церкви, маючий муровати у Глухові церков, повинен он своим кирпичем, своєю вапною, своим желізом, своим каменем, своим піском и водою, всім тым своим коштом маєт выставити глуховскую церковь и з челядью своєю и всю тую мастерию своима подводами повинен до церкви возити. Докладаем же вапну и цеглу своим коштом и своими дровами палити маєт. За тот увесь кошт изо всім маєм, як выставить церков глуховскую ведлуг описаня сего, дати ему Матвію Єфимовичу готовых денег шесть сот рублей копейками, а пять сот рублей чехами, всей суммы одинадцять сот рублей. Харчи ликгоменное дати ему тридцять осмачок муки житное, пять осмачок круп розных, пять пуд сала, шесть пуд соли. Деревню до тоей церкви на риштоване и до фундаментов, если би треба, того всего обещуют достатчити его мил. п. Михайло Миклашевский, полковник стародубовский, так теж и на сарай деревни вивезти, а Матвій Єфимович сам будувати сарай з деревни готовое повинен, если бы их треба. До которого нашего контракту, умовленого ми уряд: Василий Федорович, сотник глуховский, Кондрат Грудяка, атаман городской, зо всім урядом, для стверження ліпшого печать свою приложили».

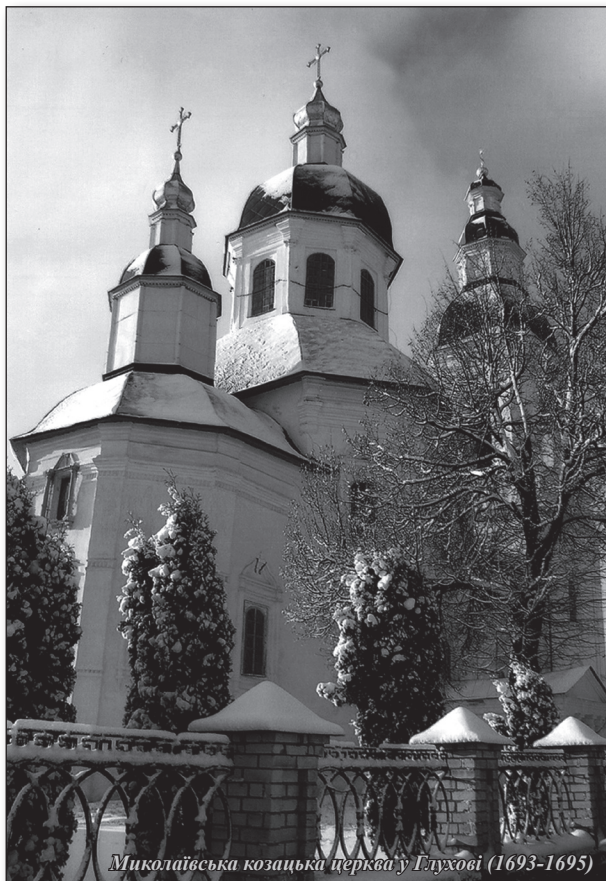
З цього документа видно, що сторони, які домовлялися, не мали архітектурного проекту, зате в усьому спиралися на взірець (стародубська церква св. Миколи), доповнюючи його новими елементами. Михайлівську церкву закладено 9 вересня 1693 р. Невдовзі вона була збудована переважно коштом родини Миклашевських (на мідній закладній дошці зроблено запис: «... горливым раднієм возлюбившаго благолініе домов Божіих стародубского полковника пана Михаила Миклашевскаго и их милости значного товариства войскового пана Максима Жураховскаго, пана Василия Федоровича, сотника Глуховского, пани Анастасии Рубановой... основан сый храм каменный зданіем во имя св. арх. Михаила и Гавриила в градѣ Глуховѣ року 1693. сентября 9»). Та ж артість водночас, уклавши контракт 8 лютого 1693 р. на побудову кам'яної Миколаївської церкви, збудувала її у 1693-1695 рр. Будівничих після

М. Миклашевського, сотенної старшини, духовенства та самого гетьмана у Глухові в кінці XVII – на початку XVIII ст. було зведено муровані Миколаївську та Михайлівську церкви, дерев'яні церкви святої Варвари, Воскресенську, кам'яну соборну Успіння. Довкола Успенського дівочого монастиря була вимурована огорожа. Крім цього, в обителі також збудовано трапезну та дзвіницю.

У всіх цих справах велику роль відіграв соратник І. Мазепи, глухівський сотник Олексій Туранський, який закінчив Києво-Могилянську колегію, вмів вирішувати латиною. Очевидно, в першу чергу, саме ці інтереси зблизили сотника з гетьманом, бо

Дзвін, відлитий Балашевичем для церкви Різдва Пресвятої Богородиці на Веригині. Фото 1930-х рр.

Миколаївська козацька церква у Глухові (1693-1695)

цього чекало нове замовлення – 1 січня 1695 р. М. Єфимов уклав договір з ігуменом Глухівського Петропавлівського монастиря Дмитром Тупталом на будівництво головного собору обителі. Отже, завдяки турботам, фінансовим внескам стародубського полковника

останній «у него всегда детей крестивал». О. Туранський постійно опікувався церковними ділами. За виготовлення у Москві цінного Євангелія він заплатив у 1704 р. 100 рублів і 20 гривень. На зворотній стороні обкладинки майстер вирубав напис: «Аз многогрішний раб Божий Алексій Михайлович Туранский, на той час сотник Глуховский, своим коштом и накладом сие евангелие справил и надал до храму Св. живон. Троицы, соборной глуховской, за здравие и отпущение гріхов своих и малжонки своей Марии и потомства своего м. Алексия, м. Демьяна, Васю, Анны, Анастасию в живых, и за преставившихся Михаила, Васю и родителей».

За доби Мазепи Глухів стає серйозним конкурентом Києву у виготовленні, оздобленні людвисарських виробів. Дзвони, гармати тут прикрашають пишними рослинними орнаментами, гербами фундаторів. Відомими майстрами обробки металу кінця XVII ст. були мешканці Глухова Йосип

Тимофійович Балашевич та його син Карпо Балашевич.

Своєрідними мистецькими витворами були дзвони, вилиті людвисарями.

Замовником великого дзвона «Голуб» був сам гетьман І. Мазепа. Його відлив 1699 р. у Глухові «старанием же и коштом ясневелможного» Карпо Йосипович Балашевич «до храму Воскресения Христова» (очевидно, після спалення Батурина його перевезли до Домницького монастиря, звідтіля у радянські часи – до Чернігівського музею; у війну історична пам'ятка була втрачена). Про це був зроблений відповідний напис на людвисарському виробі. На дзвоні майстер вилив герб Мазепи, ініціали гетьмана та перші літери його титулу. Поряд було вміщене зображення І. Мазепи на повний зріст з шапкою на голові та булавою в правиці. Дзвін важив 640 кг, мав висоту 95 см та діаметр 95 см. Він також був гарно прикрашений рослинним орнаментом, обличчями ангелів з німбами.

Додамо до цього, що К. Балашевич виготовив ще дзвони для Домницького монастиря (1699 р.), Предтеченської церкви в Стародубі та Різдва-Богородицької церкви (1700 р.) у Глухові.

Розквіт міста у добу І. Мазепи сприяв підвищенню його статусу до гетьманської столиці після зруйнування російським військом Батурина.

Сергій Павленко,
редактор журналу
«Сіверянський літопис»

Якби не ця відчайдушна антифашистка, люди й досі достеменно не знали б про загадкові малюнки на перуанському плато Наска. Маючи далеку від політики професію (доктор математики), Марія Райхе змушена була залишити свою батьківщину тільки тому, що Німеччиною правив Адольф Гітлер. Вона найнялась до німецького консула в країні інків навчати його дітей, а потім стала працювати перекладачем у археолога з університету м.Кусто – тутешньої столиці, де і почула про «пересохлі канали» на плато Наска.

Була ще одна людина, зачарована загадками Наска, – американець Пол Козока. Він разом з М.Райхе ще у 1939 р. рішуче похитнули «меліораційну» версію походження рівчаків заглибшки 15 і завширшки 30 м, котрі не тільки окреслювали на ідеально рівному плато правильні фігури, а й протягом тисячоліть (!) не засипалися пісками.

Марія Райхе мала хворобу Паркінсона, але, незважаючи на це, поселилася на плато поруч із загадковими фігурами, аби розгадати їх походження. Жертовність унікальна як для тогочасної, так і для теперішньої науки. Слід згадати, що широкий загал (особливо колишнього СРСР) був приголомшений перуанським дивом після фільму швейцарця Еріха фон Денікена «Спогади про майбутнє». Але він тільки політав над плато та зняв усе на плівку. А першовідкривачем малюнків Наска, їх найгрунтовнішим дослідником є все ж таки Марія Райхе.

Який же висновок зробила дослідниця? У порівнянні з Денікеном – багатого прозаїчніший. Перш за все зупинимося на малюнках. Площа плато складає 450 км². Рівчакими на його території «зображено» павука, дерево, мавпу, птаха колібри, астронавта, пелікана... Розміри цих унікальних малюнків становлять від 32 до 285 м, тому їх і помітно з висоти. Нині все це можна побачити за 50 доларів, скориставшись туристичними літаками фірми «Аерокондор», що регулярно піднімаються над плато. Фірмою керує пілот, який працював ще з Денікеном і особисто знав Марію Райхе, а за штурвалами сидять його сини.

Тепер про найголовніше: хто, коли і навіщо накреслив у такому малоприступному для людини місці

Космічна загадка

Малюнок мавпи на плато Наска

малюнки? Гіпотезу щодо велетенського астрономічного календаря ми знаємо. Але чому ж забагалось нашим пращурам намалювати його ще 2 тис. років тому з таким розрахунком, щоб було помітно лише з висоти? Така крупномасштабна мудрість могла зацікавити хіба що богів або повітроплавців, яких тоді ще не було навіть у казках. Запропонувавши астрономічне тлумачення малюнків, сама Райхе так і не підбрала до нього математичного ключа.

Друга гіпотеза походження «перуанського живопису» говорить про культові знаки. Перуанці, які жили колись у цій сухій високогірній місцевості, обожнювали воду і молилися їй у храмах. Можна припустити, що це й спонукало до такого своєрідного вияву людських почуттів, помітного тільки звідти, звідки йшли нечисті дощі. Але стародавні інки з'явилися тут приблизно 1 тис. р. тому, а загадковим малюнкам, як стверджує наука, не менше 2-х тис. р.

Чи не найпопулярнішою серед людей, необтяжених точною науковою інформацією, є «космічна» гіпотеза. Вона, до речі, домінує і у книзі, і у фільмі Денікена. Інопланетне тлумачення

перуанського феномену знімає одразу цілу низку складних питань. Легко пояснюється вибір майданчика для малюнків на ідеально рівному плато – тут найзручніше приземлятися «вогняним колісницям». Досить легко аргументуються і масштаби «роботи», бо істоти, які мали потужні літальні апарати, певно могли прокреслити на землі кількасотметрові рівчаки (хоча б, скажімо, якимось лазером...). Нарешті, чи не найвагомішим серед інших є зображення «астронавта». Чого б це?

Космічне техногенне тлумачення природи перуанського дива найпоширеніше і, водночас, найпростіше, найромантичніше, тим паче, що таємничі малюнки інопланетян нібито виявлені вже і в Сахарі, Франції, Південній Америці, Австралії, США. Уперті розмови про аварію одного із неземних зорельотів, уламки якого зберігаються в НАСА, і «таємні» доповіді американців, котрі побували на Місяці, теж ллють воду на млин космічної гіпотези. Проте наука вірить тільки міцним перевіреним фактам. Отож таємниця залишається таємницею. Ми входимо з нею у третє тисячоліття.

Володимир Солдатенко

Газета «Соборний майдан»

Засновник — Державний історико-культурний заповідник у м.Глухів
Свідоцтво про реєстрацію № СМ 390 від 06.02.2004 р.
Адреса редакції: м.Глухів Сумської обл., вул.Шевченка, 30, тел. 2-35-57, e-mail: dikz@ukr.net
Номер підготовлено до друку у науково-дослідному відділі заповідника
Верстка Віктора ІСАЄВА
Газета надрукована у Глухівській міській друкарні
м.Глухів, майдан Соборний, 5
Підписано до друку 16.12.2008 р.
Тираж — 500 примірників. Замовлення № 956
Редакція газети «Соборний майдан» запрошує до творчого співробітництва науковців, краєзнавців, любителів старовини
Електронна версія на сайті www.hlukhiv.com.ua

Редакційна колегія

Світлана ЖУКОВА
Юрій КОВАЛЕНКО
Ірина МОШИК
Віктор ЗАЙКА
Валерій БЕЛАШОВ

РОЗПОВСЮДЖУЄТЬСЯ БЕЗКОШТОВНО